

Ocak 2021

Dünya Tavuk Yumurtası Verileri (bin ton)

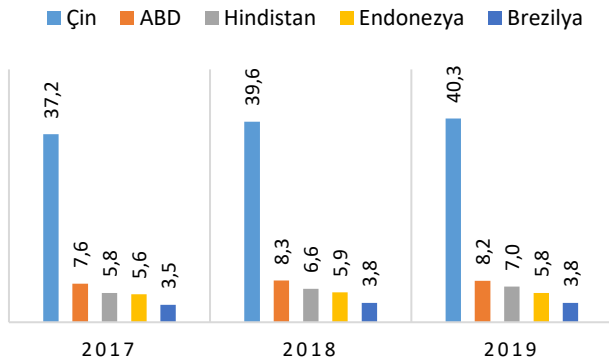
	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ² (%)
Üretim	72.208	74.178	83.333	78.950	82.168	4,1
Tüketim ¹	72.164	74.220	83.283	78.819	82.388	4,5
İthalat	2.022	2.059	2.155	2.227	2.542	14,1
İhracat	2.066	2.017	2.205	2.358	2.322	-1,5

Kaynak: FAO, (Egg in Shell) (Erişim Tarihi: 12.01.2021), ¹/TEPGE Hesaplamaları ²/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

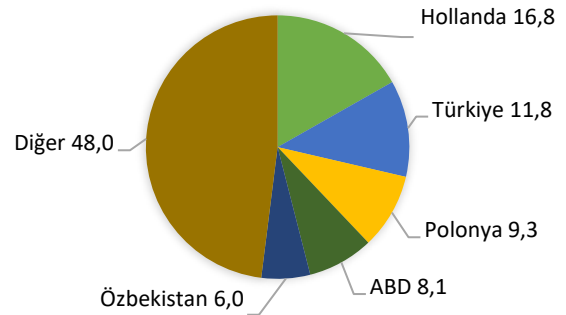
Dünya tavuk yumurtası üretimi 2019 yılında %4,1 oranında artarak 82 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretimin %40,3'ünü tek başına gerçekleştiren Çin, dünyanın en büyük yumurta üreticisi konumundadır. Aynı yıl tavuk yumurtasının %8,2'si ABD, %7,0'si Hindistan ve %5,8'i Endonezya tarafından üretilmiştir. Türkiye ise %1,5'lik pay ile dünya tavuk yumurtası üretiminde dokuzuncu sırada yer almıştır. 2019 yılında başlıca üreticiler arasında en büyük artışın %10,3 ile Hindistan'da, %5,8 ile Çin'de ve %4,2 ile Brezilya'da olduğu görülmüştür. Dünya tavuk yumurtası ihracatı 2019 yılında bir önceki yıla göre %1,5 oranında azalarak 2,3 milyon tona gerilemiştir. İhracatta lider konumda olan Hollanda 2019 yılı toplam dünya ihracatının %16,8'ini gerçekleştirirken,

Türkiye %11,8 ile ikinci sırada yer almıştır. 2019 yılı dünya tavuk yumurtası ihracatı değeri ise, bir önceki yıla göre %7,7 oranında azalarak, 3,6 milyar dolara düşmüştür. Yumurta ihracatında önde gelen ülkelere göre olan Özbekistan, son 2 yılda önemli bir artış ile beşinci sıraya yükselmiştir. 2019 yılında dünya yumurta ithalatı %14,1 oranında artmıştır. Dünya ithalatında en büyük paya sahip olan ülkeler %15,6 ile Almanya, %11,7 ile Irak ve %10,5 ile Hollanda'dır. 2019 yılı ithalatındaki artış, başta Afganistan olmak üzere Belçika, Suriye ve Hong Kong gibi ülkelerdeki ithalat artışından kaynaklanmaktadır. 2017 yılında kişi başı yumurta tüketimleri incelendiğinde, Türkiye'nin Almanya ve Fransa gibi AB ülkelerine yakın olduğu görülmektedir.

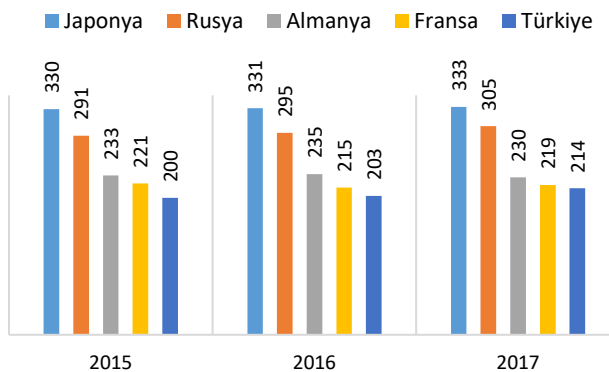
Tavuk yumurtası üretiminde önemli ülkeler (%)

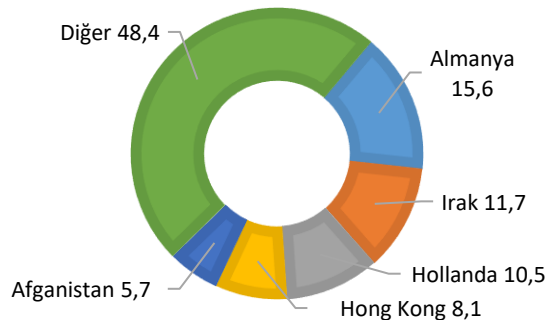
Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ihracatı (2019, %)

Tavuk yumurtası tüketiminde önemli ülkeler (adet)¹

Ülkelere göre dünya tavuk yumurtası ithalatı (2019, %)

Türkiye’de 2019 yılında yaklaşık 19,9 milyar adet (1,2 milyon ton) tavuk yumurtası üretimi ile tüm yılların en yüksek seviyesine ulaşılmıştır. Ancak 2019 yılında Irak’ın yerli yumurta üretimini korumak için ithalata yasak getirmesiyle ihracat miktarı büyük ölçüde azalmıştır. İhracatta meydana gelen bu azalış 2020 yılında da devam etmiş, bu zamana kadar lider konumda olan Irak’a yapılan sevkiyat bitme noktasına gelmiştir. Irak ile yaşanan kayıplar BAE, Suriye ve Kuveyt gibi ülkelere yapılan sevkiyatlarla telafi edilmeye çalışılmış fakat ihracatta yaşanan düşüşün önüne geçilememiştir. 2020 yılında pazar konusunda yaşanan sorunlara ek olarak COVID-19 tedbirleri

doğrultusunda yaşanan lojistik aksamalar ve yavaşlama da ihracatı olumsuz yönde etkilemiştir. 2019 yılında arz fazlası nedeniyle normalin altında seyreden tüketici fiyatları 2020 yılının sonuna doğru büyük ölçüde yükselişe geçerek, 2020 yılında bir önceki yıla göre %26,0 oranında artış göstermiştir. Tüketici fiyatının 2019 yılında normalin dışında düşmesi, 2020 yılındaki artışın aşırı olduğu algısını doğurmuştur. 2020 yılında fiyat artışında yüksek yem fiyatları büyük role sahip olup, talepteki artış ve üretimdeki durgunluk da bu duruma katkıda bulunmuştur. Yumurta sektöründe 2021 yılı için hedeflenen büyümeye ulaşılması için bu sorunların çözülmesi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye Tavuk Yumurtası Verileri (ton)

	2016	2017	2018	2019	2020 ⁴	Değişim ⁵ (%)
Üretim ¹	1.131.100	1.205.075	1.227.732	1.243.633	1.127.934	1,3
Tüketim ²	855.329	869.945	887.471	992.735	929.812	11,9
İthalat ³	1.861	1.714	2.865	2.024	1.686	-29,4
İhracat ³	289.354	348.208	360.849	273.190	199.808	-24,3
Kişi başına tüketim (adet) ²	171	172	173	191	-	10,4

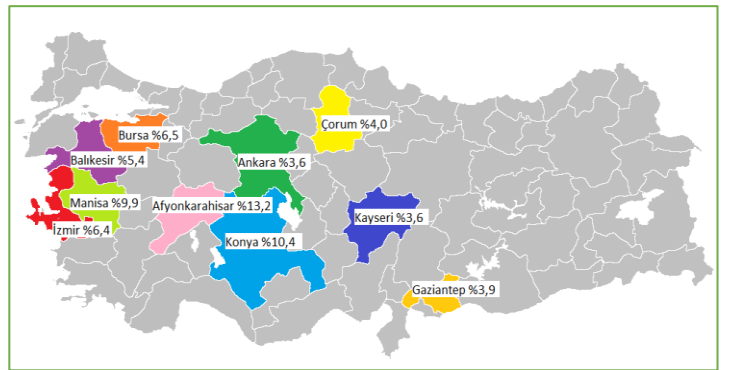
Kaynak: TÜİK (Erişim:13.01.2021) ¹/16 adet yumurta 1 kg olarak hesaplanmıştır. ²/TEPGE hesaplamasıdır, tüketim hesaplamalarında taze yumurta alınmıştır. ³/040711, 040721 GTİP alınmıştır. ⁴/2020 yılı 11 aylık veridir. ⁵/2018-2019 yıllarına ait değişimi göstermektedir.

Tavuk yumurtası üretimi;

Türkiye’de 2019 yılında 343 milyon adete ulaşan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %98,2’sini oluşturmaktadır. Kümes hayvanlarının %34,6’sını oluşturan yumurta tavuğu varlığı bir önceki yıla göre %2,7 oranında azalarak 121 milyon adete düşmüştür.

Tavuk yumurtası üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %1,3 artışla 1,2 milyon tonluk (19,9 milyar adet) rekor seviyeye ulaşmıştır. Yumurtacı tavuk civcivi üretimi ise bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalarak 2019 yılında 70,3 milyon adet olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı Ocak-Kasım dönemi tavuk yumurtası üretim miktarı yaklaşık 1,1 milyon ton (18 milyar adet) olup; 2019 yılı aynı dönem üretim miktarından %0,6 daha fazladır. Mevcut veriler doğrultusunda Irak ile yaşanan ihracat sıkıntıları ve COVID-19 salgını nedeniyle 2020 yılında Türkiye yumurta üretim artışında durgunluğun devam etmesi beklenmektedir.

Yumurta tavukçuluğunda işletmeler büyük şehirlere yakın yerlerde yoğunlaşmış olsa da Türkiye’nin her tarafına yayılmış durumdadır. Tavuk yumurtası sayısı bakımından bölgesel dağılım incelendiğinde; 2019 yılında Ege Bölgesi’nin %33,3 ile lider konumda olduğu görülmektedir. Batı Anadolu Bölgesi %15,0, Doğu Marmara Bölgesi %13,2 ve Batı Karadeniz Bölgesi %7,9 paya sahiptir. 2019 yılında mevcut yumurta tavuğu varlığının %40’ı 4 ilde toplanmıştır.

Türkiye’de Tavuk Yumurtası Destekleme Politikaları

2018 yılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı’na göre, ihracat iadesi yardımları yumurta için 40TL/1000 adet olarak belirlenmiştir. 2020 yılında IPARD kapsamında, yumurta üreten tarımsal işletmelerinin fiziki varlıklarına yönelik yatırımlar için %50-70 oranında hibe verilmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu 8468 sayılı kararı ile etlik tavuk kümesi, yumurtacı tavuk kümesi, damızlık kümesi ve kuluçkahane işletmeleri sanayi grubu kapsamına alınmış ve indirimli elektrikten faydalanması sağlanmıştır. Ayrıca 02.01.2020 tarihli ve 30996 sayılı karar ile tavuk yumurtasının toptan tesliminde yüzde %8 olarak uygulanan KDV oranı %1’e indirilmiştir.

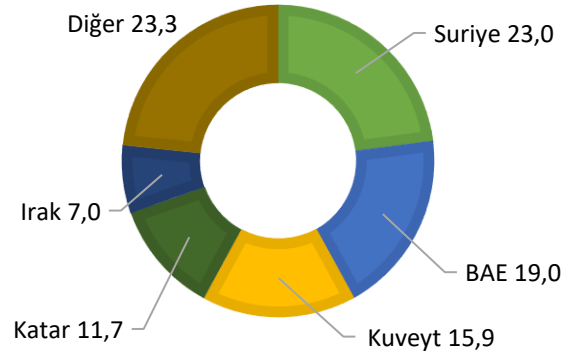
Tavuk yumurtası ihracatı; Kanatlı sektöründe ihracatçı konumunda olan Türkiye'nin 2019 yılında yapmış olduğu 273 bin tonluk yumurta ihracatının %91,8'ini taze tavuk yumurtası oluşturmuştur. 2018 yılında rekor seviyesine ulaşan Türkiye'nin yumurta ihracat miktarı, 2019 yılında %29,4 oranında azalmıştır. Bu azalışın en önemli sebebi Irak'ın yerli yumurta üretimini teşvik etmek amacıyla yumurta ithalatına yasak getirmesidir. 2018 yılında yumurtanın %80,4'ü Irak'a ihraç edilirken, bu oran 2019 yılında %41,4'e ve 2020 11 aylık dönemde %7,0'ye kadar düşmüştür.

Türkiye'de 2020 yılı Ocak-Kasım (11 aylık) dönemi tavuk yumurtası ihracat miktarı yaklaşık 200 bin tona yaklaşmış olup, 2019 yılı aynı dönem ihracat miktarından %20,3 daha azdır. Tavuk yumurtası ihracat değeri ise yaklaşık 227 milyon dolar olup, 2019 yılı aynı dönem ihracat değerinden %16,4 daha düşüktür. Bu dönemde en büyük azalışın %87,4 ile Irak'ta olduğu görülmektedir. Irak hükümetinin ülkeye yumurta ithal edilmesini yasaklaması bu düşüşün en önemli sebebidir. Irak ile yaşanan ihracat kayıpları alternatif ülkelerle telafi edilmeye çalışılmıştır. Bu ülkelerin başında Suriye, Kuveyt, Katar ve BAE gelmektedir.

2020 yılı 11 aylık dönemde yumurta ihracatı yapılan ülke sıralaması büyük ölçüde değişmiş olup, ilk sıraya %23,0 pay ile Suriye yerleşmiştir. %19,0 pay ile BAE, %15,9 Kuveyt ve %11,7 pay ile Katar yumurta ihracatı yapılan diğer önemli ülkeler olmuştur.

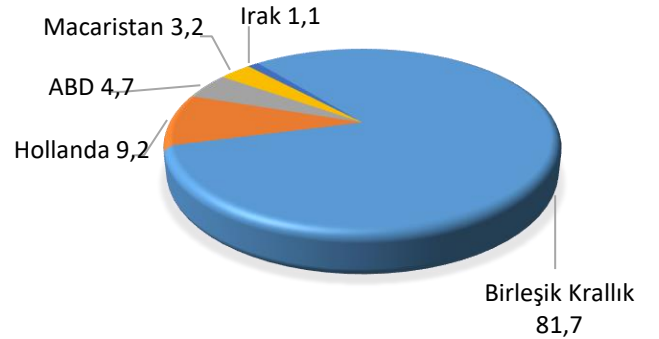
Irak 2019 yılında %41,4 pay ile daha önceki yıllarda olduğu gibi lider konumda yer alırken, 2020 11 aylık dönemde en büyük azalışla (%87,4) beşinci sıraya gerilemiştir. 2020 yılı 11 aylık dönemde yumurta ihracatının, BAE, Bahreyn ve Umman'da bir önceki yılın aynı dönemine göre 3 katına, Suudi Arabistan'da 2 katına ve Afganistan'da dokuz katına çıktığı görülmektedir.

Türkiye'nin tavuk yumurtası ihracatında önemli ülkeler (2020, %)

2020 yılı 11 aylık veridir.

Türkiye'nin tavuk yumurtası ithalatında önemli ülkeler (2020, %)

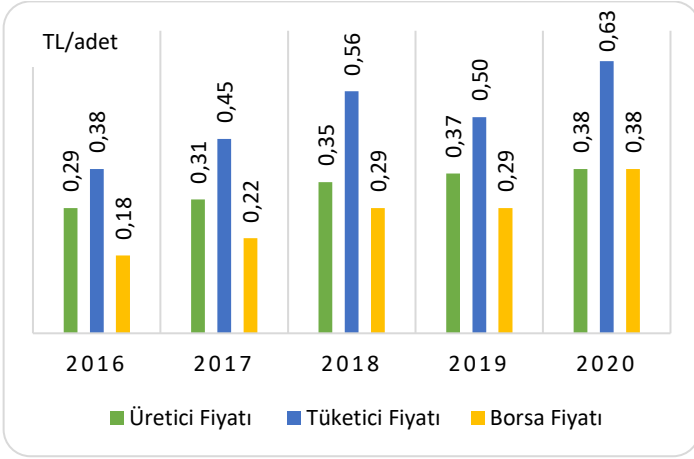

2020 yılı 11 aylık veridir. Kuluçkalık/damızlık yumurta alınmıştır.

Tavuk yumurtası ithalatı; Türkiye tavuk yumurtasında damızlık materyal bakımından dışa bağımlı durumdadır. Bu doğrultuda tavuk yumurtası üretiminin dolayısıyla damızlık materyale olan ihtiyacın durağanlaşması nedeniyle 2020 yılı 11 aylık dönemde damızlık/kuluçkalık yumurta ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %11,3 azalarak, 1.584 tona düşmüştür. Bu yumurtaların %81,7'si Birleşik Krallık, %9,2'si Hollanda ve %4,7'si ABD'den ithal edilmiştir.

Tavuk yumurtası tüketimi; Türkiye'de kişi başına yumurta tüketimi bir önceki yıla göre %10,4 oranında artarak 2019 yılında 191 adete ulaşmıştır. 2019 yılında yaşanan dış ticaret sıkıntıları arz fazlasına yol açmış olup bu durum yumurta fiyatlarında düşüşe neden olmuştur. Yumurta fiyatlarındaki bu düşüşün yumurta tüketiminde artışa neden olduğu söylenebilir.

Yem Hammaddeleri; Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği verilerine göre, Türkiye'de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %66 oran ile yem gideri oluşturmaktadır. 2019 yılında üretilen kanatlı yemi miktarı 10 milyon ton olup, bunun %38,2'sini yumurta yemi oluşturmaktadır. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği verilerine göre yumurta yemi miktarı bir önceki yıla göre %6,3 oranında artarak 3,8 milyon tona ulaşmıştır. Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Türkiye'de mısır üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %5,3 oranında artarak, 6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı mısır ithalatı %69,3 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya fasulyesi üretimi bir önceki yıla göre %2,7 artarak 2019 yılında da 150 bin tona ulaşmıştır. 2019 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,6 milyon ton olup bir önceki yıla göre %0,9 azalmıştır.

Kaynak: TÜİK, Borsa Fiyatı: Afyon Tic. Borsası (HTS Fiyatı)

2020 yılında tavuk yumurtası üretici fiyatı Aralık ayında bir önceki aya göre %7,6'lık ve bir önceki yılın aynı ayına göre %23,0'lük artışla 0,45 TL/adet olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı tüketici fiyatı ise, Aralık ayında bir önceki aya göre %12,9, bir önceki yılın aynı ayına göre %82,2 oranında artmıştır. 2020 yılı Aralık ayı tüketici fiyatı 0,94 TL/adet iken 2020 yılı ortalama tüketici fiyatı 0,63 TL/adettir. Yumurta borsa fiyatı, 2020 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %10,1, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %99,3'lük artışla 0,58 TL/adet olarak gerçekleşmiştir.

	2016	2017	2018	2019	2020
Tavuk yumurtası (TL/10 adet)	2,90	3,10	3,50	3,70	3,70
Yumurtacı yemi (TL/kg)	1,07	1,22	1,54	1,72	2,19
Full Fat Soya (TL/kg)	1,39	1,61	2,32	2,38	3,32
Mısır (TL/kg)	0,73	0,84	0,95	1,17	1,45
10 adet tavuk yumurtası ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk yumurtası/ Yumurtacı Yemi	2,71	2,54	2,27	2,15	1,69
Tavuk Yumurtası/ Soya	2,09	1,93	1,51	1,55	1,11
Tavuk yumurtası/ Mısır	3,97	3,69	3,68	3,16	2,55

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları

Tavuk Yumurtası Girdi Pariteleri

2020 yılında tavuk yumurtası pariteleri incelendiğinde, bir önceki yıla göre azalma olduğu görülmektedir. Bu görünümün oluşmasında döviz kurlarında meydana gelen artış ile yem hammadde fiyatlarının büyük ölçüde artması etkili olmuştur. Yem hammadde fiyatlarındaki artışa rağmen yumurta fiyatının değişmemesi yumurta paritelerinin azalmasına yol açmıştır. Üretici fiyatının aynı kalmasına karşın soyanın %39,5 oranında artması en fazla yumurta/soya paritesinde (%28,3) düşüş olmasına neden olmuştur. 2020 yılında 10 adet tavuk yumurtası ile 1,69 kg yumurtacı yemi, 1,11 kg soya ve 2,55 kg mısır alınabilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya yumurta üretiminde en büyük paya sahip olan Çin'in payı yıllar itibarıyla artarak 2019 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2019 yılı dünya yumurta ithalatındaki artış göze çarparken bu artışın başta Afganistan olmak üzere Suriye, Belçika ve Hong Kong'dan kaynaklandığı görülmektedir. 2020 yılında COVID-19 salgının ortaya çıktığı andan günümüze kadar başta lojistik alanda olmak üzere tedarik zincirinde aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu yaşanan aksaklıklar ve uygulanan kısıtlamalar 2020 yılı yumurta talebini ve ticaretini etkileyeceği düşünülmektedir.

Türkiye'de 2020 yılında yüksek yem fiyatları ile ihracatta yaşanan sıkıntılar nedeniyle yumurta üretiminin

durağanlaştığı görülmektedir. Üretimde az miktarda da olsa bir artış olmasına rağmen, ihracatta aynı başarı elde edilememiştir. Irak'ın yumurta ithalatına getirdiği yasak Türkiye ihracatını önemli ölçüde etkilemeye devam etmektedir. 2020 yılına kadar yumurta ihracatında liderliği koruyan ancak 2020 yılında beşinci sıraya gerileyen Irak'a yumurta ihracatı bitme noktasına gelmiştir. Irak'tan sonra Suudi Arabistan'da Türkiye'den yumurta ithalatını yasaklamıştır. İhracat sorunlarının yanı sıra yüksek yem fiyatları da 2020 yılında sektörün büyümesi açısından engel oluşturmaktadır. Yüksek yem fiyatları özellikle 2020 yılının son aylarına doğru yumurta tüketici fiyatlarının önemli ölçüde artmasına yol açmıştır.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zehra ÇİÇEKGİL, zehra.cicekgil@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833